

Használói értékelés

A laboratóriumi értékelés mellett a berendezéseket főiskolai hallgatókkal – mégpedig mikrofilmolvasó berendezéseket korábban nem használt hallgatókkal is véleményeztettek. A használókat rövid instrukciókkal látták el a gépek kezelésére, ill. a vizsgálat szempontjaira vonatkozólag. Minthogy valamennyien több berendezést értékelték egyidejűleg, ítéletük szükségképpen relatív.

Laboratóriumi minősítés

Az előző oldalon lévő két táblázat valamennyi, az LTR által eddig vizsgált és jelenleg is forgalomban lévő mikrofilmlap olvasóberendezés minősítését tartalmazza. Az 1. táblázat-ban az egyobjektív, a 2. táblázat-ban a két- és háromobjektív berendezéseket tekinthetjük át. A minősítés az alábbi kritériumokra tér ki:

- A: képminőség (izzó, objektívek, tükrök, képernyő),
- B: konstrukció (tervezés, szerkezet, működőképesség),
- C: használhatóság (lokáció, vezérlés, kezelés és karbantartás),
- D: biztonság.

Valamennyi szempontból az egyes berendezéseket számjeggyel minősítjük: 4 (kiváló), 3 (jó), 2 (közepes) és 1 (rossz).

Az A, B, C és D alatti négy számérték összege adja az E szerinti összesített minősítést, amelynek értéke 4 és 16 közt változhat. A táblázatok közlik továbbá a képernyő méretét (F) és a berendezés árát (G).

/WHITE, H. S.: *Microfiche readers for libraries = Library Technology Reports*, 12. köt. 5. sz. 1976. p. 471–488./

(Sárdy Péter)

Reprográfiai szolgáltatások Delhi könyvtáraiban

Az indiai tudományos kutatásban Delhi fontos, központi szerepet játszik. Ebben a városban van a legtöbb felsőoktatási és kutató intézmény. A tudományos kutatást végző intézmények közt (1969-ben) 46 természettudományi-műszaki, 27 társadalomtudományi jellegű volt.

A kutatási tevékenység fejlődését nyomon követte a publikációk, a kutatási jelentések és a szakfolyóiratok számának növekedése. A referáló és indexelő kiadványok fokozódó használata nyomán egyre nagyobb igény jelentkezik a különféle forrásokból származó dokumentumok másolása iránt. Ma már egyetlen könyvtár sem

képes valamennyi, számára releváns dokumentum összegyűjtésére, tárolására, feltárására és szolgáltatására s így egyre gyorsabban nő az olcsó és pontos másolás iránti igény.

Az elmúlt néhány évben a papírárak emelkedése miatt a könyvek és periodikák ára rendkívüli módon megnőtt. Ez a drágulás a fejlődő országokat fokozottan sújtja. Miután a másolat előállítása sokkal olcsóbb, mint az eredeti több példányos beszerzése, a felhasználók kérésének teljesítése csak a reprográfia segítségével lehetséges. A reprográfiai berendezések többsége csupán minimális szakismereteket igényel kezelőjétől, ugyanakkor néhány másodperc alatt viszonylag olcsó másolat készíthető. Helyigényük rendszerint kicsi. Némelyik készülék még sokszorosításra használható nyomóformát is készít.

Delhiben számos állami felsőoktatási és kutatóintézeti könyvtár működik, legtöbbjük azonban csak a használók bizonyos meghatározott körének nyújt reprográfiai szolgáltatást.

Az állami könyvtárak reprográfiai felszereltsége viszonylag a legjobb. Közülük is kiemelkedik az *Indiai Mezőgazdasági Kutató Tanács* fennhatósága alatt működő *Mezőgazdasági Kutató Intézet* (mikrofilmfelvevő és olvasó-nagyító, Photostat, Xerox stb.) és az *Indiai Országos Tudományos Dokumentációs Központ* (INSDOC), amelynek kifejlesztéséhez az UNESCO is támogatást nyújtott. Az utóbbinak jó mikrofilm-laboratóriuma van, amelynek évi teljesítménye mintegy 200 ezer felvétel, emellett négy elektrosztatikus másolóberendezést is üzemeltet. Általánosságban viszonylag gyakori a Rank Xerox 1385 és a Pyloris KS2 típusú berendezések alkalmazása, de van több közvetlen működésű elektrosztatikus másolóberendezés is. A mikrofilm-berendezések zöme tekerescsfilmmel működik.

A felsőoktatási könyvtárak közül egyedül a *Műszaki Egyetem* (*Indian Institute of Technology – IIT*) reprográfiai felszereltsége tekinthető elfogadhatónak, míg a közművelődési könyvtárak közül csak a *British Council* könyvtára alkalmaz egy 3M gyorsmásolót és egy PCMI ultramikrofilmlap-olvasót.

India kezdettől részt vesz a nemzetközi *copyright-egyezményekben*. Saját szerzői jogi törvénye alapján a másoláshoz is szerzői engedély kell. Az INSDOC az engedélykérést általában áthárítja az igénylőre, de folyóiratcikkek egypéldányos másolását személyes használatra szólónak tekinti, s így ezt kivonja a törvény hatálya alól.

A reprográfia iránti igények növekedése nyomán több indiai intézet kísérletezett megfelelő berendezések kifejlesztésével. A legtöbb eredményt az IIT és az INSDOC mellett a *National Physical Laboratory* érte el. Ez utóbbi közvetett elektrosztatikus eljárásokkal kísérletezve a Rank Xerox 1385-höz hasonló berendezéseket alakított ki:

1. Panaprint Photocopier

- a) *Model ReX 101*; méretazonos, valamint kétszeres kicsinyítésű illetve nagyítású másolatokat készít, három független egységből áll, három perc alatt készít egy kópiát;
 - b) *Model DeX-202*, méretazonos;
 - c) *Model ECX-303*, méretazonos, a másolási idő 3 perc.
2. **Majox-121**, elektrosztatikus másoló, normál papírra dolgozik, könyvről is készíthető vele másolat.
3. **Korestat-171** fotomásoló készülék, állítható kamerával.

Az INSDOC kiegészítő berendezést tervezett a Rank Xerox 1385-höz, amellyel mikrofilmről is lehet másolatot készíteni. Az IIT cinkoxidos papír kifejlesztésében ért el eredményeket, míg a Kilburn and Co. cég diazo papírokat gyárt.

Külföldi berendezések importja jelenleg tilos, beszerzésük csak ajándék formájában lehetséges.

A reprográfiai technológiai képzés terén elsősorban az INSDOC dokumentációs reprográfiai tanfolyamai érdemelnek említést.

/Rahat Hasan: Reprographic services in Delhi libraries = Annals of Library Science and Documentation, 23. köt. 2. sz. 1976. p. 173-178./

Mikrofilmtechnikai oktatási segédeszköz

A *National Micrographics Association* (USA) olyan, a mikrofilmmezést ismertető oktatási segédeszközt állított össze nem-mikrofilmes tanfolyamra szánt előadásokhoz, amelyeket 2-4 órára terveztek. A „*Micrographics Lecture Kit*” egy alapegységből és három az alkalmazást ismertető kiegészítő részből áll (pénzügyi, biztosítási és számlázási alkalmazás). Az alapegység a legfontosabb mikrofilmtechnikai fogalmakat ismerteti, míg a kiegészítések a „*miért*” és a „*hogyan*” kérdésekre adnak választ. Az oktatási segédeszközhöz járul még néhány NMA publikáció is.

Az egyes egységek utalnak a részletesebb információkat tartalmazó dokumentumokra, ezenkívül 10-12 reprezentatívnek tekintett olvasható ismertetnek és több mikrofilmlapot is tartalmaznak.

A segédeszközt a gyakorlatban sikerrel alkalmazták. Ára 100 dollár.

/Micrographics Today, 11. köt. 2. sz. 1976. p. 17., 20./

(Sárdy Péter)

INFORMÁCIÓKERESŐ RENDSZEREK

Lockheed és SDC árcsökkentése a BRS kihívására

A Lockheed cég január 1-től radikálisan csökkentette a DIALOG információkereső szolgáltatás árát, hogy versenyképes legyen az újonnan létrehozott *Bibliographic Retrieval Services (BRS)* szolgáltatásával. Hasonló ok miatt a *Systems Development Corp. (SDC)* is felülvizsgálja díjszabását.

A Lockheed új díjszabási rendszere még a BRS-énél is bonyolultabb. Az igénybevételi óradíjat a *Chemical Abstracts*-nél 35 dollárra (régi ár 45 \$), a BIOSIS-nél 45 dollárra (65 \$) csökkentette. A Telenet kommunikációs díját 8 \$-ról 5-re, a Tymshare-ét 10-ről 8-ra mérsékelte.

Adatbázisainak (jelenleg 50) használatára háromféle térítési rendszert dolgozott ki:

a *standard szolgáltatás* nem ír elő alapdíjat vagy minimális használati mennyiséget, viszont lépcsőzetes árengedménnyel dolgozik, a tényleges használati időtől függően;

a *minimumot biztosító rendszerben* a szerződő felet (a szerződés összegétől függő) meghatározott óraszám-ban kedvezményesen szolgálják ki;

a *csoport-engedmény rendszer* bizonyos összeg feletti szerződést kötő könyvtárhálózatoknak biztosít kedvezményeket.

A bibliográfiai keresés díjának csökkenése megörvendtette és megzavarta a könyvtárosokat. A bonyolult árrendszer miatt a könyvtárosok hosszadalmas számolgatással próbálják kideríteni, melyik szolgáltatás és melyik rendszer gazdaságosabb.

A DIALOG és a BRS árainak összevetése tanulmányt igényelne. Úgy tűnik azonban, hogy a BIOSIS a BRS rendszerben, az ERIC viszont a DIALOG rendszerben használható olcsóbban.

/Advanced Technology Libraries. 5. köt. 12. sz. 1976. p. 1-3./

(S. P.)

On-line információkereső szolgáltatás Angliának és az Európai Gazdasági Közösségnek

Egy új angol vállalat, az *Info-Line Limited* könnyebben és gyorsabban teszi hozzáférhetővé a tudományos,